

METODICKÝ LIST

List bol vytvorený ako inšpirácia pre učiteľov etickej výchovy v nadväznosti na seminár spojený s workshopom „DIALOGICKÁ PODSTATA ETICKEJ VÝCHOVY – ROZVÍJANIE TVORIVÉHO A KRITICKÉHO MYSLENIA (cesta k formovaniu prosociálnej osobnosti)“, ktorý organizoval Štátny pedagogický ústav v spolupráci s projektom APVV 15-0368 Prax v centre odborovej didaktiky, odborová didaktika v centre praktickej prípravy a Katedrou všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF v Nitre dňa 24.10.2019 v Študentskom domove UKF Nitra.

NÁZOV METODICKÉHO LISTU

Kultivované vyjadrovanie svojich citov

MENO A PRIEZVISKO AUTORA

Mgr. Ivan Podmanický, PhD.

VYUČOVACÍ PREDMET/VZDELÁVACIA OBLASŤ

Etická výchova / Človek a hodnoty

ROČNÍK

6. ročník ZŠ

HODINOVÁ DOTÁCIA

Jedna vyučovacia hodina (1 x 45 minút)

EDUKAČNÝ CIEĽ

Zdôvodniť, že prežívanie citov nie je dobré alebo zlé, ale pre každého človeka špecifické.

VÝCHOVNÝ CIEĽ

Rešpektovať a nehodnotiť citové prežívanie svojich spolužiakov/čok.

ZAPRACOVANIE V ŠVP A ŠkVP

Zapracovanie v ŠVP:

Etická výchova na základných školách

Ročník: 6. ročník ZŠ

Tematický celok: Identifikácia a vyjadrovanie citov

Výkonový štandard: Rozlíšiť kultivovanosť a nekultivovanosť vo vyjadrovaní citov

Obsahový štandard: Kultivované vyjadrenie svojich citov

METODOLÓGIA

Téma: City a hudba

Metódy: Analýza vnímania hudobných ukážok, sebareflexia, diskusia

Pomôcky: Pero, papier, vybrané hudobné ukážky, audiotechnika.

Postup:

1. Kognitívna a emocionálna senzibilizácia

Na predchádzajúcich hodinách sme hovorili, že život človeka si nevieme predstaviť bez prítomnosti citov. Sú nenahraditeľnou súčasťou ľudského života. Obohacujú človeka, lebo mu dávajú špecifickú výnimočnosť, umožňujú pestrú škálu prežívania životných situácií a obohacujú jeho životný príbeh. Kde nie sú city, nie je ani ľudské teplo, radosť a spokojnosť. Sú súčasťou ľudskej činnosti v podstate v každej sfére, a majú aj veľmi rôznorodú škálu prejavov. Niekedy môžeme mať pocit, že človek ktorý sa necíti intelektuálne zdatný, má horšie alebo chudobnejšie prežívanie. To však nie je pravda. Ako príklad môžeme uviesť umenie, konkrétne napr. hudbu. Nemusíme rozumieť danému hudobnému žánru alebo mať o ňom vedomosti či mať „absolútny sluch“, napriek tomu môžeme mať z neho radosť, lebo v nás vyvoláva nejaké predstavy, obrazy, symboly a city. Ťažko povedať, či dobré alebo zlé. Proste naše. Hudba však môže obohacovať každého človeka a pôsobiť na jeho lepšie stránky, lebo: „Kto chce pochopiť hudbu, nepotrebuje ani tak sluch, ako srdce“.

- Na nástenke (tabuli) je napísané heslo „Kto chce pochopiť hudbu, nepotrebuje ani tak sluch, ako srdce“. Žiaci sedia v kruhu, rozmyšľajú nad ním, čo asi môže znamenať.
- Po niekoľkých minútach uvažovania (môžu si zaznamenať svoje podnety na papier), vytvoria trojice, v ktorých sa vzájomne informujú akú hudbu a prečo počúvajú, príp. čo v nich, aké city, nálady príp. spomienky vybraná hudba vyvoláva. V každej skupine si spoločné zistenie zapíšu na veľký papier, zvolia si hovorcu, ktorý o tom stručne informuje celú skupinu.
- Učiteľ pripraví tri rôznorodé hudobné ukážky (odporúčame orchestrálne prevedenie, text môže ovplyvňovať) vo vybranom žánri. Kritériá výberu by mali zohľadňovať napr. bohatosť a pestrosť citových nálad v hudobnej ukážke či rôznorodosť období, z ktorých daná hudba pochádza. Napr. v klasickej hudbe sa môžu vybrať ukážky z baroka, klasicizmu a romantizmu. V prípade pop music napr. z obdobia 40. – 60. rokov, príp. aktuálne 2015 – 2020.
- Počas každej ukážky budú žiaci rozmyšľať o tom:
 1. do akého prostredia by danú ukážku začlenili, príp. aký dej im pripomína;
 2. aký by dali názov jednotlivým ukážkam (a to aj v prípade, že danú ukážku poznajú);
 3. aké city (nálady) v nich jednotlivé ukážky vyvolávajú.
- Po skončení ukážok sa opäť vrátia do trojíc, kde si vzájomne prezentujú jednotlivé názory, z ktorých niektoré môžu ponúknuť do skupinovej diskusie. Na jej záver môže učiteľ oboznámiť žiakov o pôvodných názvoch použitých ukážok a ich autoroch, príp. stručne poučiť o ich histórii.

2. Hodnotová reflexia

Ked' žiaci skončia prácu nasleduje skupinová reflexia.

Podnety na reflexiu:

Je počúvanie hudby len pre vyvolených, t. j. pre tých, ktorí majú hudobný talent?

Aký žáner hudby najradšej počúvate a prečo?

Rozumieš hudbe, ktorú počúvaš, alebo sa ti jednoducho len páči?

Ktorý z vašich vytvorených názvov sa vám zdá byť najoriginálnejší a prečo?

Keď môj spolužiak/čka vnímal/vníkala inak tú ukážku ako ja, je to preto, lebo tomu nerozumel/a?

Môžem vychádzať dobre so spolužiakom/čkou, aj keď počúvame každý inú hudbu?

Prečo máme rôzny hudobný vkus?

Vieme rešpektovať hudobný vkus svojich spolužiakov/čiek? Nemáme snahu ich hodnotiť?

Je správne hodnotiť citové prežívanie druhého, ak áno/nie, prečo?

Prečo každý z vás prežíval v podstate niečo iné? Čoho je to odrazom?

Nebáli/nehanbili ste sa pri jednotlivých ukázkach identifikovať a komunikovať svoje city svojim spolužiakom/čkam? Ak áno/nie, prečo?

Čo rozumiete pod pojmom kultivované vyjadrovanie svojich citov? Aké by malo mať znaky?

Prečo nie je jedno, akým spôsobom vyjadrujeme svoje city?

Čím všetkým nás môže obohatiť umenie vôbec?

Metodické odporúčania:

Táto aktivita umožňuje pochopiť dôležitosť citov pre človeka a zároveň poukázať na možnosti hudby a umenia obohacovať každodennú životnú realitu. Celá hodina prebieha v podstate len v prvých dvoch fázach výchovy k hodnotám. Aktivita nie je náročná na pochopenie, ak je dobre vysvetlená a dobre vedená inštrukciami. Žiaci uvažujú najprv jednotlivito, potom v trojiciach a nakoniec vo veľkej skupine. Diskusiu treba viesť citlivo, aby sa neprejavovali len „suverénnejší“ žiaci a nepopierali či neironizovali názory iných len za to, že majú radi iný druh hudby, príp. majú iné názory a prežívanie.

Výber hudobných ukážok by mal byť zvolený primerane k danej skupine žiakov.

Hudobné ukážky by mali nasledovať hneď po sebe, ale jednoznačne od seba oddelené (napr. ukážka č. 1, ...). Dĺžka jednotlivých ukážok by nemala presahovať 3 min.

Odporúčame klásť dôraz na vzájomné rešpektovanie názorov i špecifik vlastného prežívania jednotlivých hudobných ukážok.

Pri delení žiakov do trojíc môžu mať žiaci tendenciu vyberať si len kamarátov/ky. V prvej fáze môžu byť kľúčom prerozdelenia rôzne kritériá, napr. tí, ktorí spolu nesedia, náhodným výberom (prostredníctvom hry) alebo cieľovým výberom učiteľa.

Zadanie domácej úlohy predpokladá, že na nasledujúcej hodine sa vrátíme k tejto téme s cieľom spoznať a uvedomiť si pestrosť i význam citov pre náš život, dôležitosť ich kultivovaného vyjadrovania i špecifiká ich prežívania u druhých.

Keďže v tejto aktivite sa už dotýkame témy empatie, odporúčame ju v takomto prevedení na záver tematického celku „Identifikácia a vyjadrovanie citov“.

3. Zovšeobecnenie a transfer

Dnes sme si mohli uvedomiť a spoznať, aký význam majú city pre človeka, ako je dôležité ich vyjadrovať a vzájomne sa rešpektovať. Zároveň sme mohli posúdiť ako hudba a umenie vôbec obohacujú náš každodenný život.

Porozprávaj sa so svojimi rodičmi (starými rodičmi), akú hudbu počúvali v mladosti a prečo. Vypočuj si aspoň jednu ukážku a požiadaj ich, aby ti povedali, čo v nich vyvoláva. Dokážeš prijať ich názory a zároveň citlivo vyjadriť pri danej téme vlastné city? O skúsenostiach sa porozprávame na ďalšej hodine.